

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีสุขภาพดีเป็นยอดปรารถนาของทุกคน แต่การที่จะมีสุขภาพดีนั้นขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในด้านการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมเพื่อสุขภาพนั้น ได้แก่ การบริโภคอาหารให้ถูกต้องหลักโภชนาการตามคำกล่าวที่ว่า "โภชนาการที่ดีเป็นรากฐานสำคัญของชีวิต" ซึ่งภาวะโภชนาการที่ดีจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับประทานอาหารได้ถูกต้องและครบถ้วนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพพอเหมาะกับความต้องการของร่างกาย ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530) กล่าวว่า อาหารเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อชีวิต เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ร่างกายเจริญเติบโต และเกิดการพัฒนากายทางสมอง ทำให้บุคคลมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ซึ่งการพัฒนากายทางร่างกายและสมอง จะเป็นไปอย่างรวดเร็วในวัยเด็ก หากได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าและเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย อาหารจึงมีความจำเป็นต่อคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กในวัยเรียน ดังที่ไพโรจน์ นิงสานนท์ (2530) กล่าวว่าเด็กในวัยเรียนเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตมีการเปลี่ยนแปลงในขนาดของร่างกายทั้งน้ำหนักและส่วนสูงมีการเคลื่อนไหวที่คล่องแคล่วว่องไว มีกิจกรรมที่ต้องใช้พลังงานมากมายจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับอาหารที่ถูกส่วนและจำเป็นต่อร่างกายซึ่งสอดคล้องกับที่ประชุมสมัชชาแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ด้านการพัฒนาเด็ก ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล ได้ให้การรับรองปฏิญญาเพื่อเด็ก ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบและอนุมัติให้ประกาศใช้ปฏิญญาเพื่อเด็กอย่างเป็นทางการ มีอยู่ข้อหนึ่งกล่าวว่า เด็กต้องได้รับสารอาหารอย่างน้อยที่สุดตามความต้องการของร่างกายที่กำหนดไว้ตามวัย เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงช่วงอายุต่าง ๆ เพื่อให้ร่างกายเจริญเติบโตเต็มที่และแข็งแรงสมบูรณ์ตามปกติในวัยของตน เช่นเดียวกับ หลุยส์ อาร์วินด์ (2534) ได้กล่าวว่าเด็กในวัย 7-12 ปี ถ้าได้รับอาหารไม่เพียงพอกับความต้องการก็จะทำ

ให้เด็กไม่มีโอกาสเจริญเติบโตได้เต็มที่ทั้งทางกายและปัญญา ความด้อยหรือการชะงักงันในการเจริญเติบโตทางปัญญาจะเกิดขึ้น ซึ่งจะไม่มีการชดเชยแก้ไขได้ เด็กจะเรียนหนังสือไม่ดีเท่าที่ควร ไม่มีกำลังและสมาธิในการเรียน การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทำได้ไม่เต็มที่ขาดเรียนบ่อยเนื่องจากเจ็บป่วย

กรมอนามัย (2536) ได้ให้ความสำคัญของอาหารและโภชนาการว่า ภาวะการเจริญเติบโตเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่แสดงถึงภาวะสุขภาพของประชากรวัยเด็ก การเจริญเติบโตเป็นผลมาจากภาวะโภชนาการ หรือการได้รับสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายอย่างเพียงพอและเหมาะสมตามวัยอันจะทำให้ร่างกายเติบโต มีน้ำหนักและส่วนสูงเพิ่มขึ้นตามเกณฑ์ หากเด็กที่อยู่ในวัยเรียนได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ จะทำให้ร่างกายไม่สามารถเติบโตและพัฒนาการได้เต็มที่ศักยภาพ กล่าวคือ นอกจากจะทำให้มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์แล้วยังมีผลให้ความสามารถทางสติปัญญาและการเรียนรู้ด้อยลงไป ความต้านทานโรคต่ำ เจ็บป่วยบ่อย ติดเชื้อได้ง่าย และเมื่อเจ็บป่วยก็จะมีอาการรุนแรงกว่าเด็กที่มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการปกติเช่นเดียวกับ วิชัย ต้นไพจิตร (2537) กล่าวว่า โรคขาดสารอาหารจะบั่นทอนสุขภาพและทำให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง ซึ่งสอดคล้องกับ ฮารี วัลยะเสวี (2529) กล่าวว่า เด็กที่ขาดอาหารหรือมีภาวะทุพโภชนาการรุนแรงทำให้สติปัญญาไม่ดีไม่สามารถเรียนรู้ได้เหมือนเด็กปกติ ขาดสมาธิในการเรียน ใจลอย ไม่กระตือรือร้นขาดความอยากรู้อยากเห็นและขาดแรงกระตุ้น ไม่สนใจสิ่งรอบตัว ระดับสติปัญญามักต่ำกว่าปกติ

จากเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าอาหารมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและสติปัญญาเป็นอย่างยิ่ง ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้ชื่อว่าอุดมสมบูรณ์ แต่ยังมีเด็กไทยเป็นจำนวนมากที่เป็นโรคขาดสารอาหาร จากการสำรวจภาวะโภชนาการ ของกองอนามัยโรงเรียน กรมอนามัย (2533) พบว่าเด็กนักเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ ปีการศึกษา 2532 มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ถึงร้อยละ 17.8 และยังมีนักเรียนประถมศึกษาขาดแคลนอาหารกลางวันอีกจำนวน 1,808,147 คน คิดเป็นร้อยละ 30.99 เมื่อศึกษาผลการรายงานภาวะโภชนาการของนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) พบว่านักเรียนมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ซึ่งจัดว่ามีภาวะทุพโภชนาการ จำนวน 775,671 คน คิดเป็น

ร้อยละ 15.61 ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมดเมื่อเทียบกับเกณฑ์ของกรมอนามัยที่กำหนดให้ประชากรมีภาวะทุพโภชนาการได้ไม่เกินร้อยละ 8

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบการประถมศึกษา ได้พยายามที่จะจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อที่จะแก้ปัญหาสุขภาพอนามัย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2526) เช่น โครงการอนามัยนักเรียน โครงการสุขศึกษาสายการศึกษาและโครงการอาหารกลางวัน เป็นต้น ซึ่งโครงการอาหารกลางวันเป็นโครงการที่น่าสนใจเป็นพิเศษ เพราะเป็นโครงการที่จะช่วยแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนโดยตรง

โครงการอาหารกลางวัน ได้เริ่มดำเนินการในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2495 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นลักษณะของโครงการทดลอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535) พบว่าไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้บรรจุโครงการดังกล่าวไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การดำเนินงานจึงได้เริ่มจริงจังตั้งแต่นั้นมา ปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สามารถจัดโครงการอาหารกลางวันได้ทุกโรงตั้งแต่ปีงบประมาณ 2530 เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

การจัดโครงการอาหารกลางวัน ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530) มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย

1. เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพเป็นแกนกลาง
2. เพื่อให้ นักเรียน ได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าและปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการของร่างกาย

3. เพื่อช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน
4. เพื่อสร้างสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร
5. เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการศึกษแก่ชุมชน และนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน

งบประมาณในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดสรรเงินงบประมาณให้โรงเรียนดำเนินการโรงเรียนละ 8,000 - 9,000 บาท (กระทรวงศึกษาธิการ, 2530) โดยให้โรงเรียนที่ได้รับเงินอุดหนุนดังกล่าว นำไปใช้ในการซื้อวัสดุเครื่องครัว วัสดุบริโภค และวัสดุเกษตรกรรม นอกจากเงินอุดหนุนของรัฐบาลแล้วยังขอความร่วมมือจากภาคเอกชนบริจาคสมทบอีกด้วย โดยเงินที่ได้รับบริจาคจะดำเนินการเช่นเดียวกับเงินงบประมาณของรัฐบาล การตั้งงบประมาณสนับสนุนนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดตั้งให้ในอัตราที่โรงเรียนต้องช่วยตัวเองด้วย กล่าวคือ ให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนงานเกษตร เพื่อนำผลผลิตมาสมทบใช้ในโครงการอาหารกลางวันจากนโยบายดังกล่าวทำให้ประหยัดงบประมาณได้มาก ในช่วงปีงบประมาณ 2525 - 2535 ใช้งบประมาณเพียง 461,743,600 บาท เท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2537)

อย่างไรก็ตามเนื่องจากใช้งบประมาณประหยัดมากและสภาพธรรมชาติของโรงเรียนบางแห่งไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนงานเกษตร จึงทำให้ยังคงมีนักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการและไม่ได้รับประทานอาหารกลางวันอยู่ ต่อมารัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติกองทุน เพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535 (สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน กระทรวงศึกษาธิการ, 2537) เพื่อใช้ดอกผลเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนให้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น และยังได้แผ้วถางจัดให้นักเรียนประถมศึกษาและก่อนประถมศึกษาในสังกัดอื่นอีกด้วย สำระสำคัญของกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

1. เป้าหมายเงินกองทุน 6,000 ล้านบาท รัฐจะทยอยอนุมัติให้เป็นรายปีตามกำลังงบประมาณ ปีละไม่ต่ำกว่า 500 ล้านบาท ในระหว่างที่กองทุนยังไม่ครบตามเป้าหมาย ดอกผลย่อมได้น้อยด้วย รัฐจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้ไปกลางก่อนปีละไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาท
2. เงินกองทุนนี้ให้จัดสรรเพื่อแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการ นักเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537)

ปีงบประมาณ 2535 รัฐจัดสรรให้โรงเรียนจัดทำอาหารให้นักเรียนตามความเหมาะสม โดยมีได้ระบุจำนวนนักเรียนที่ควรได้รับความช่วยเหลือ โรงเรียนจึงจัดทำอาหารเลี้ยงนักเรียนที่เห็นว่าขาดแคลนตามวงเงินที่ได้รับ

ต่อมาในปีงบประมาณ 2536-2537 กรรมการบริหารกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษากำหนดให้จัดทำอาหารเลี้ยงนักเรียนในอัตราคนละ 5 บาท/วัน ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาจากนักเรียน 2 กลุ่มคือ

1. นักเรียนประถมศึกษาที่มีภาวะทุพโภชนาการ จำนวน 711,670 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.75
2. นักเรียนที่ไม่มีอาหารกลางวันรับประทาน จากสถิติการประถมศึกษา ปีการศึกษา 2534 มีจำนวนทั้งสิ้น 853,069 คน

อย่างไรก็ตาม การจัดทำอาหารกลางวันให้เฉพาะนักเรียนที่ขาดแคลนและมีปัญหาทุพโภชนาการนี้ แม้จะแก้ปัญหาได้อย่างหนึ่งก็อาจทำให้เกิดปัญหาใหม่ขึ้นมาแทน กล่าวคือ นักเรียนเหล่านี้จะมีปมด้อยเพราะถูกมองว่าเป็นนักเรียนขาดแคลน เป็นเด็กขาดสารอาหาร ฉะนั้นทางแก้ปัญหาที่ไม่ให้เกิดปัญหาใหม่ซ้อนขึ้นมา จึงควรจัดทำอาหารกลางวันให้กับนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษาทุกคน โดยถือเป็นบริการของรัฐในชั้นความจำเป็นพื้นฐาน หากโรงเรียนใดสามารถสร้างผลผลิตขึ้นมาสมทบได้ นักเรียนก็จะได้รับประทานอาหารที่มีปริมาณมากขึ้น และมีคุณภาพมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537) กล่าวว่า จากการดำเนินงานที่ผ่านมา สามารถลดภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนลงได้อย่างน่าพอใจ ดังจะเห็นได้จากสถิติภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน ดังนี้

ปีการศึกษา	ร้อยละของนักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ
2530	19.25
2531	18.21
2532	17.79
2533	15.20
2534	14.20
2535	12.75

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ มีภารกิจในการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 5,951 คน ระดับประถมศึกษา 54,470 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1,854 รวมทั้งสิ้น 62,275 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ, 2536) ได้เล็งเห็นความสำคัญของโครงการอาหารกลางวัน และได้ดำเนินงานตามแนวนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมาโดยตลอด โดยใช้เงินงบประมาณที่ได้รับและเงินสนับสนุนจากภาคเอกชน ตลอดจนจัดให้มีโครงการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน ดังนี้

1. โครงการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน แผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ จัดให้มีงานกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.1 เพื่อให้เด็กเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่า ถูกหลักโภชนาการและเพียงพอตามความต้องการของร่างกาย

1.2 เพื่อให้เด็กเรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริง จากกิจกรรมการเรียนการสอนและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.3 เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนได้รับประทานอาหารกลางวัน

2. โครงการแก้ปัญหาน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ในนักเรียนระดับประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2537 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ จัดให้มีโครงการแก้ปัญหาน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ในนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

2.1 เพื่อให้เด็กเรียนที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ได้รับการแก้ไข

2.2 เพื่อให้เด็กเรียนมีน้ำหนักตามเกณฑ์มาตรฐานของกองอนามัย

2.3 เพื่อลดอัตราการน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นรุนแรง

3. แผนขอรับการสนับสนุน โครงการอาหารกลางวัน ปีการศึกษา 2537 โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

3.1 เพื่อช่วยนักเรียนขาดแคลนในกลุ่มเป้าหมายปีการศึกษา 2536 ให้ได้รับประทานอาหารอย่างต่อเนื่อง

3.2 เพื่อขอรับการสนับสนุนนักเรียนขาดแคลนในกลุ่มเป้าหมายใหม่ในปีการศึกษา 2537

3.3 เพื่อให้เด็กเรียนขาดแคลนอาหารกลางวัน และนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการต่ำกว่าเกณฑ์ ทั้งสองกลุ่มเป้าหมายให้ได้รับประทานอาหารกลางวันอย่างต่อเนื่อง

จากการดำเนินการของ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการดังกล่าว สามารถช่วยให้เด็กเรียนขาดแคลนมีอาหารกลางวันรับประทาน จำนวน 5,700 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.43 (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ, 2537) และที่สำคัญสามารถลดภาวะทุพโภชนาการได้อย่างน่าพอใจ ในปีการศึกษา 2536 นักเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ มีภาวะโภชนาการดีเด่นเป็นอันดับหนึ่งของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ คือ นักเรียนมีน้ำหนักปกติอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของกองอนามัยกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 52,620 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 95.42 และ

ยังมีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่ยังมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน 2,526 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.58 เกี่ยวกับประเด็นนี้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ได้ให้ความสนใจและสนับสนุนการจัดโครงการอาหารกลางวันมาโดยตลอดโดยจัดเป็นโครงการต่อเนื่องในแผนการปฏิบัติงานทุกปีงบประมาณ แต่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดโครงการนี้อย่างเป็นทางการเพื่อการจัดโครงการนี้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สมควรที่จะมีการศึกษาการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการว่ามีการดำเนินการเกี่ยวกับโครงการนี้อย่างไรในแต่ละโรงเรียน ประกอบกับผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน จึงเห็นสมควรที่จะศึกษา การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ และสังกัดอื่น ๆ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการอาหารกลางวันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการจัดโครงการอาหารกลางวัน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 149 โรงเรียน โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 149 โรงเรียน ซึ่งผู้ให้ข้อมูล

ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูหัวหน้าโครงการอาหารกลางวัน และนักเรียน
 กรอบแนวคิดในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการจัด
 โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
 สมุทรปราการ โดยศึกษาตามแนวดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนของ
 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
 แห่งชาติ, 2530) ซึ่งประกอบด้วย

1. การเตรียมการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
 - 1.1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้น
 - 1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
 - 1.3 ประชุมคณะกรรมการและจัดทำโครงการ
 - 1.4 ประชุมผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้อง
2. การดำเนินการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
 - 2.1 การเตรียมผลผลิตการเกษตร
 - 2.2 การจัดเตรียมสถานที่
 - 2.3 การสำรวจปริมาณผู้รับบริการ
 - 2.4 การกำหนดรายการอาหารประจำวัน
 - 2.5 การเตรียมวัตถุดิบ
 - 2.6 การปฏิบัติจริง
 - 2.7 การบริการอาหารแก่นักเรียน
 - 2.8 การทำความสะอาดสถานที่
 - 2.9 การเงินและการจัดทำบัญชี
 - 2.10 การบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน ในโรงเรียน
 - 2.11 รูปแบบการจัดทำอาหารกลางวัน
 - 2.12 ภาวะโภชนาการของนักเรียน
 - 2.13 สุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร
 - 2.14 การมีส่วนร่วมของชุมชน

3. การติดตามประเมินผลโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
 - 3.1 การเตรียมการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
 - 3.2 การดำเนินการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
4. ปัญหาในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
 - 4.1 การเตรียมการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
 - 4.2 การดำเนินการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
 - 4.3 การประเมินผลการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

โครงการอาหารกลางวัน หมายถึง โครงการที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติระบุให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนจัดขึ้น เพื่อเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ (งานบ้าน งานเกษตร) เป็นแกนกลาง เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารกลางวันทุกวันและได้รับคุณค่าครบทุกหมู่เพื่อสร้างสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร

การจัดโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง การดำเนินการจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา ตามโครงการอาหารกลางวัน

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่ออาหารกลางวัน หมายถึง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่จัดให้กิจกรรมในโครงการอาหารกลางวันเป็นกระบวนการเรียนรู้การสอน โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ คือ กลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษมาสัมพันธ์กันให้มากที่สุด โดยมีกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ (งานบ้าน งานเกษตร) เป็นแกนกลาง กิจกรรมอาหารกลางวันจะประกอบด้วยกระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมผลผลิต การเตรียมอาหาร

การประกอบอาหาร การรับประทานอาหาร การเก็บและล้าง การจัดการและการถนอมอาหาร

รูปแบบการจัดอาหารกลางวัน หมายถึง แนวทางเพื่อให้โรงเรียนดำเนินการในการจัดอาหารกลางวัน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดไว้ 4 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบเพิ่มเติม นักเรียนนำอาหารกลางวันมาจากบ้าน แล้วโรงเรียนทำเพิ่มเติม
2. รูปแบบอาหารจานเดียว โรงเรียนจัดทำโดยให้มีคุณค่าทางอาหารครบ
3. รูปแบบอาหารชุด เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุด ประกอบด้วย ข้าว กับข้าว และของหวาน
4. รูปแบบประสม เป็นรูปแบบประสมกันตั้งแต่ 1 รูปแบบขึ้นไป

โภชนาการศึกษา หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอาหาร การเลือกซื้อและการเลือกรับประทานที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการ การประกอบอาหาร การถนอมอาหาร ตลอดจนมารยาทในการรับประทานอาหารและการสร้างสุขนิสัยที่ดีแก่นักเรียน

ภาวะโภชนาการ หมายถึง สภาวะความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และสมอง อันเป็นผลเกิดจากอาหารที่บริโภค ถ้าได้รับอาหารไม่เพียงพอจะทำให้การเจริญเติบโตของร่างกายช้าลง

ภาวะทุพโภชนาการ หมายถึง ภาวะโภชนาการของนักเรียนที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของน้ำหนักของเด็กไทย ตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ และสังกัดอื่น ๆ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการ
อาหารกลางวัน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย